

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus X. De legatis, & fideicommissis particularibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

firm. quia filius sic gravatus per institutionem non privatur jure proptio; sed jure proprio potest deducere legitimam, & jure institutionis, Trebellianicam; ergo.

2259 Hinc negandum est 1. legitimam computari pro Trebellianica; nam in hanc ea solum computantur, quæ hæres habet solo jure institutionis: non ea, quæ habet jure filii, hinc L. Pater familias. ff. ad L. Falcidiam dicitur: *filiam Falcidiam jure quidem hereditario; dotem autem, jure proprio habituram.* Negandum est 2. rectè concludi: in aliis, ubi quarta conceditur, unius adeptio, excludit alterum; ergo etiam hic, nam illud est juris antiqui, circa quod hodie nihil immutatum est: circa nostrum autem casum, jure novo aliquid immutatum est, nempe, ut legitima non veniat in hereditate restitutioni obnoxia. Negandum est 3. in jure cit. haberis, filium qui deduxit legitimam, ceteras partes hereditatis integras restituere debere fideicommissario, ut falso allegatur ab Hotomanno nobis contrario 2. esto haberetur, intelligi potest, reddendas esse, juxta dispositionem legis, Trebellianicam concedentis.

2260 Negandum est 4. duas causas lucrativas non posse convenire in eundem hominem ex diverso jure, ut patet ex n. precedente. Deinde hic non petitur, nec debetur idem, *his*. Nam legitima habetur pro excepta ab hereditate tradenda; Semel ergo debetur legitima jure proprio; Semel quarta Trebellianica, jure institutionis. Negandum est 5. Sic testatori auferri facultatem testandi concessam lege 12. Tabularum; Quia licet hæres gravatus possit deducere legitimam, & quartam, adhuc manet, quod testator possit alteri relinquere octo uncias, seu bessem, sed juxta legis dispositionem, scilicet, ut quarta pars inde computetur in Trebellianicam.

ARTICULUS X.

De legatis, & fideicommissis particularibus.

2261 Quid sit legatum, & fideicommissum particulare? constat à n. 2033. ubi etiam à n. 2036. exposuimus, legatorum multipliciter, ac singulorum definitionem. Cæterum, legatum acceptum non pro re legata, sed actu legandi est donatio quædam à defuncto relicta, & ab hærede præstanda; quamvis jure hodierno

non tantum in testamento, sed etiam in codicillis relinqui possit, & præstari non tantum ab hærede, sed etiam à legatario, & hæredis hærede, imò etiam à Testatore, à fideicommissio particulari non differt quoad rem, & effectum, sed solum quoad verborum formam, quod in hoc verba dirigantur ad legatarium, & sic res ei relicta dicatur legatum, in isto autem, ad ipsum hæredem, quo casu erit fideicommissum particulare, his præmissis:

Dubitari potest 1. an res aliena legari possit, quæ scilicet spectet ad omnino extraneum, qui nec hæres sit, nec Legatarius? affirmativa habetur in §. non solum. *Instit. de Legat. & L. cum rem alienam ad C. eod. & c. Si Episcopus. 12. q. 5. ibi: Si Episcopus condito testamento aliquid de Ecclesiasticis juris proprietate legaverit, aliter non valebit, nisi tantundem de juris propriis facultate suppleverit.* Sed hoc non procedit, si Testator ignoravit, esse alienam, ut habetur cit. §. non solum: excipe nisi legasset personæ conjunctæ: v. g. uxori; quia in hoc casu præsumptio, quod non legasset extraneo, si scivisset alienam, eliditur per aliam præsumptionem, quod adhuc legatus fuisset, esto scivisset alienam, ex L. cum rem. 10. C. de legatis. Cæterum, si Testator scivit, esse alienam, valet legatum, & eo casu hæres gravatus manet, vel rem legatam à Domino comparatam pretio, vel ejus estimationem legatario præstare ex eodem §. non solum.

Dices, contrarium haberi in L. Filius §. 2263 *h. r.* ubi Gregorius IX. ait, querelam ad se delatam à Florillo, quod quondam Pater suus aliqua Ecclesiæ (causâ sepulturae in ea) juris alieni reliquerit, & quamvis lege seculi hoc habeant, quod hæres ad solvendum cogatur, si Auctor ejus rem legaverit alienam, quia tamen lege DEI, non autem lege hujus seculi, vivimus, valde mihi videtur injustum, ut res tibi legata, qua cujusdam Ecclesiæ esse perhibentur, à te teneantur, qui aliena restituere debuisti; sic ille scribens Episcopo Ecclesiæ, quæ tale legatum tenebat; ad hoc respondetur juxta plurimum expositionem, quando in hoc textu reprobatum legatum res aliena, nihil absolute mutari circa legatum rei alienæ sed esse casum specialem, quod Testator rem unius Ecclesiæ legaverit alteri Ecclesiæ, sepulturae causâ, filius modicâ hereditate, & exigua parte.

patrimonio relicto, in quo Pontifex filios noluit obligari ad præstandam æstimationem legati rei alienæ.

2264 Alii autem per hunc textum dici, juxta Jus Canonicum Legatum rei alienæ tunc non valere, quando Testator, qui sciebat rem esse alienam, scienter illam detinebat, & non jussit in suo testamento vero Domino restituere, sed potius illam alteri legavit; tunc enim præsumitur contra illum, quod voluerit eam omnino usurpare, & ejus proprietatem legare, ac proinde legatum non valet quoad ipsam rem, quia est aliena, neque quoad æstimationem; quia repugnat voluntati Testatoris, qui non æstimationem, sed rem ipsam legare voluit, & sic Legatarius retinendo, vel petendo Legatum, faceret contra legem DEI.

2265 Dubitari potest 2. qualiter intelligendum veniat, quod dicitur L. legatum 15. ff. de legatis. 2. & S. 1. Instit. eod. esse donationem quandam testamento, vel melius à defuncto relictam, ab hærede præstandam, re. cum hodierno jure legata relinqui possint, non solum in testamento, sed etiam in codicillis instar fideicommissorum (L. & in epistola. 22. C. de fideicom.) & non tantum ab hærede, sed etiam à legatario, & hæredis hærede, imò etiam Testatore legata interdum præsentur (L. hujusmodi. 84. S. si Titio. ff. de legat. 1.) ideo exiltimare quosdam Doctores cum Zoëtio in ff. de legatis. 2. 9. verba illa (ab hærede præstanda) supposititia esse, & expungenda; quippe, quæ juri antiquo magis, quam hodierno conveniant.

2266 Dubitari potest 3. qualiter legata relinqui possint? ante resolut. nota legata posse relinqui vel in testamento, vel ab intestato, v.g. codicillo, vel nuncupative sine alia hæredis institutione; quo casu hæres ab intestato tenetur ea præstare, quia sic defunctus ostendit se velle intestatum decedere, nimirum absque hæredis institutione, & hæredis fideicommittere legatorum præstationem; Sic Abbas in c. Indicante 4. h. t. n. 3. & in tali casu nulla testium solennitas requiritur, modò constet de voluntate defuncti L. fin. C. de fideicommiss. cum Gloss. in dict. c. 4. V. nudis verbis, sive legata sint ad pias causas, sive ad profanas, ut habetur dict. c. 4. mox referendo.

2267 Ex hoc habetur, legata etiam ad causas profanas relinqui posse sine testamento

Tom. III.

scripto, nudis verbis, sine ulla hæredis institutione, per c. Indicante 4. h. t. ubi Gregorius Pontifex, scribens Petro Subdiacono Siciliae, ait, se cognovisse, Romano referente, quod Uxor Redempti, moriens unam concham argenteam nudis verbis dixerit venundari, & libertis suis tradi; scutellam quoque argenteam monasterio cuidam reliquerit, & quia dictus Petrus dubitavit, an hæc legata sic relicta præstanda forent? eidem respondit Gregorius: in utrisque voluntatem ejus per omnia volumus impleri, ne, ex rebus minimis, peccata majora capiamus; quæ postrema verba videntur insinuare peccatum esse non implere voluntatem defunctorum; etsi non observatis solennitatibus juris eam declaraverint; id, quod probari potest ex 13. q. 2. c. ultima voluntas. 4. Ubi Gregorius Pontifex: ultima inquit, voluntas omnibus modis conservari debet, & c. Cum esset. 10. h. t. ubi sub anathematis interminatione prohibetur, ne quis testamenta, quæ Paroeciis coram Presbytero suo, & tribus, vel duabus aliis personis idoneis (in ordine ad perhibendum testimonium) extrema fecerint voluntate, audeat rescindere; V. L. Fideicommissum, de condict. indebit.

Ex dict. porro c. 4. deducitur, legata de- 2268 beri, quamvis nudis verbis relicta; ubi nota, legatum, relictum nudis verbis, idem esse, ac relictum sine Solennitatibus; nam quæ sine testamento, & Solennitatibus relinquuntur, quia illis opponuntur, nudis verbis relicta dicuntur; ut nuda voluntas dicitur, in L. 1. ff. de testam. militis, quia opponitur solenni, & in L. rem legatam, ff. de adimend. legat. nudus consensus, quia adversatur solenni; & in L. videamus ff. de usuris, nuda proprietas, quæ opponitur plena, & in L. Juris 7. S. Sed cum nuda. ff. de pactis, nudum pactum dicitur, quod opponitur solenni; similiter igitur in præfenti specie legata nudis verbis relicta dicuntur, quia nec solenniter, nec solennibus verbis, relicta fuerunt.

Hinc verius dici videtur in præfenti casu, 2269 Uxorem Redempti, testamentum fecisse, in eoque Ecclesiam hæredem instituisse, & postea, cum decederet, legata reliquisse nudis verbis, id est solennitate in verbis, aut in ipsa ultima dispositione non observata; & hæc juxta decisionem in dict. c. 4. non obstante, defectu Solennitatum, præstanda

Uuu 2

standa esse, nec enim obstat, quod legata non nisi testamento, aut codicillo testamenti confirmatis relinqui possint, *L. ab hereditate. 126. ff. de legat. 1. L. illud. 13. §. 1. in fine. L. quidam. 14. in princip. ff. de jure codicill. L. legatum. 36. ff. de legat. 2.* & non quibuscunque verbis, sed solemnibus, *L. in legatis 21. C. de legatis, §. sed olim. Insti. cod.* Nam illud discrimen versatur inter legata, & fideicommissa, quod legata verbis directis, & legitimis, fideicommissa verò verbis precativis, & obliquis relinquuntur *L. penult. ff. de legatis. 1. L. proponatur 64. ff. de legatis 3. L. nutu 21. ff. de legat. 3.* responderetur enim 1. hoc procedere in legatis, quibus faciendis præscripta est servanda certa verborum formula juxta diversitatem legatorum, v. g. manumissionis, emancipationis, & similibus; non autem *uni-versim*, ac indefinitè, prout pluribus ostendit Brissonius apud Gonzalez in *dict. c. 4. n. 11.* Deinde responderi potest 2. id procedere non de quibuscunque legatis, sed iis tantum, quæ faciunt defunctus volens testari; non autem si voluit intestatus decedere; quod ipsum tamen (si voluit testari) non procedit in legatis piis, ut mox dicemus.

2270 Responderi potest 3. id procedere solum de legatis illis, in quibus locus est dispositioni legum; at hoc non contingit in legatis piis, ut jam alibi dictum est; & confirmari potest ex Concilio Lugdun. canon. 21. ibi: *Si quoruncunque Religiosorum voluntas, aut necessitate, aut simplicitate, aliquid à legum secularium ordine visa fuerit discrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcussa manere.*

2271 Ex quo habetur, legata ad pias causas relicta in testamento non pendere ab ejus valore; sed nihilominus præstanda esse, sive testamentum ab initio irritum fuerit ob defectum solemnitatum, vel postea irritum fiat, aut rumpatur; quia v. g. hæres institutus, mortuus est, non aditæ hereditate; vel, quia illam repudiavit, vel ob aliam causam, & hanc sententiam confirmat praxis non tantum in terris Ecclesiæ, sed Romani quoque imperii recepta, prout tradit Abbas in *c. Relatum 11. n. 6. h. t. Covarr. in c. Raynaldus 18. §. 3. n. 11. casu 4. cod. Clarus §. Testamentum q. 6. & alii.*

2272 Dubitari potest 4. an valeant legata, re-

licta loco, vel personæ incerta? v. g. quia duo eodem nomine appellantur, nec colligi potest ex conjecturis, aut circumstantiis, cui illorum potius Testator voluerit relinquere? R. jure civili per *L. 11. & 28. ff. de rebus dubiis*, talia corruiere; Sed hoc non procedere in legatis ad causas pias, per Authent. *Si quis in nomine*, de Ecclesiast. titulis collat. 9. c. 9. ibi: *Si quis in nomine magni DEI, & saluatoris nostri. Jesu Christi hereditatem, aut legatum reliquerit, jubemus Ecclesiam loci illius, in quo testator domicilium habuerit, accipere, quod dimissum est. si quis autem unum sanctorum heredem scripserit, aut legatum ei reliquerit, & non specialiter nominaverit locum, in quo est venerabilis domus, inveniatur autem in eodem loco, aut civitate plura oratoria ejusdem Sancti: illi magis domui, qua pauperior est, quod relictum est, præbeatur; si autem non est in civitate Basilica nominati Sancti, inveniatur autem in territorio ejus, illi detur: si autem neque in territorio ejus reperitur hujusmodi domus, tunc Ecclesie civitatis, in qua Testator domicilium habuerit, quod dimissum est, præbeatur.*

Dubitari potest 5. an, & qualiter ex le. 2273 gatis detrahi possit *Falcidia*? ante resolut. *vor. per L. 12. Tabul.* olim Testatoribus fuisse licentiam legandi, etiam totum patrimonium; deinde hoc restrictum esse per legem Furiam, quæ prohibuit, uni legatario legari ultra 1000. aureos; postea per *L. Vaconiam*, quæ prohibuit, ne quis plus alteri, quam hæredi relinqueret: quia tamen sæpe ob modicum lucrum (ob legatorum copiam) hereditatem adire recusabant, novissimè per *L. Falcidiam* fuisse cautum, ne plus legare liceat, quam dodrantem totorum bonorum, adeoque, ut ita temperentur legata ex tota hereditate, quo hæredi conferretur quarta pars patrimonii adeo, ut si plus legatum fuerit, quarta pars legatis defalceretur, eamque hæres non solum per retentionem, sed etiam per vindicationem consequi valeat, *L. 11. ff. ad L. Falcidiam*, quæ non à Consule Falcidio, vel à falce; sed à Cajo Falcidio Tribuno plebis denominata est; quibus positis!

Quæres 1. in quibus casibus locum habeat, vel non habeat *Falcidia*? R. quod non habeat locum in testamento militis, *L. 12. C. de Testam. milit. 2.* nec in legatis *privilegiis*.

privilegiatis per authent. Sed in ea C. h. 1. ibi: Sed et in ea cessat Falcidia, quae ita relicta est, ne alienetur, sed remaneat apud Successores ejus, cui relicta est; ubi tamen nota, id, quod alias ex his detraheretur, detrahi tanquam res alienum; hinc Falcidia non detrahitur, nisi prius deductis etiam legatis, in quibus Falcidia non habet locum; ut notat Pirhing de Testam. n. 92. in fine. 3. hi haeres intra tempus, & juxta formam à jure praescriptam, inventarium non conficit. 4. Si haeres à Jure admonitus, intra annum, Testatoris voluntatem executus non est. 5. Si aliquid surripuit, aut negavit, detrahit, vel occultavit de bonis hereditariis, quo casu in poenam negatur detractio Falcidia. 6. Si Testator prohibuit detractioem Falcidia, hoc enim jure fieri posse constat ex authent. Sed cum Testator. C. ad leg. Falcidiam, & Novell. 1. c. 2. id, quod etiam de prohibitione Trebellianica intelligi debet; cum & hujus deductio à Testatore prohiberi possit. Potest autem detrahi non solum ab aliis legatis, sed etiam à Fideicommissis particularibus L. 2. C. ad legem Falcidiam, quia sunt legatis exaequata, L. 1. ff. de legatis. 1. imò etiam ex donationibus mortis causa factis, L. penult. C. cod. & L. 2. C. de mortis causa donat.

2275 Quæres 2. quomodo detrahenda sit Falcidia? ante resolut. not. 1. in computanda hac quarta spectandam esse quantitatem hereditatis relictae à defuncto secundum tempus mortis ejusdem; quia tunc hereditas defertur haeredi tanquam Domino, & ad illud tempus aditio retrahitur. L. omnis hereditas. 138. & L. omnia 193. ff. de Reg. Jur. & tunc etiam cedit dies legati, hoc est, jus ad legata acquiritur, Pirhing de testam. n. 91. Not. 2. prius quam Falcidia detrahat à legatis, deducendum esse omne res alienum defuncti, & expensas funeris, & quod in morbum est impensum, & quod ipsi haeredi debetur tempore mortis, nisi Testator expresse prohibuerit; nam legata solvenda sunt ex bonis debitoris, bona autem non intelliguntur, nisi deducto ære alieno; imò nec ipsa legata sine hoc debentur. Igitur, his omnibus deductis, si haeres hereditate adita inventarium confecit, & legata solvere paratus est, quartam partem totius reliquæ hereditatis, si sit unius haeres ex asse, vel

si plures sint, portionem, in qua institutus fuit, jure deducere potest, habetur ex §. fin. Instit. hoc tit. ibi: Cum autem ratio legis Falcidia ponitur, ante deducitur as alienum, item funeris impensa, & pretia servorum manumissorum, tunc demum in reliquo ita ratio habetur, ut ex ea quarta pars apud haerem remaneat, tres vero partes inter legatarios distribuuntur, pro rata scilicet portione ejus, quod cuique eorum legatum fuerit.

Advertendum autem, licet in hoc §. 2276 non dicatur expresse, detrahendum esse, quid quid haeres in testamenti insinuatione, in conficiendo inventario insinuerint, aut ratione hereditatis quocumque modo necessario expenderit; hoc tamen revocari posse ad debita, his igitur detractis detrahuntur legata privilegiata; ab eo denique, quod residuum est, detrahitur quarta pars pro haeredibus, & reliquæ tres partes distribuuntur.

Praeter hæc not. 1. si quid à Testatore relictum sit haeredi etiam titulo legati, etiam ex hoc posse detrahi Falcidiam in casu, quo alias ei locus est, per L. 91. ff. ad legem Falcid. Not. 2. esse in Controversia inter Doctores, an legata pia sint privilegiata contra Falcidiam? affirmativa conceditur communiter, quando causa pia simul est haeres; difficultas est, si non sit haeres, sed veniat solum titulo Legatarii? Communior tamen affirmat ex authent. similiter C. ad L. Falcidiam, ibi: similiter Falcidia cessat in his, quæ ad pias causas relicta sunt.

Hæc authentica desumpta est ex Novell. 2278 131. c. 12. quæ sic habet: Si autem haeres, quæ ad pias causas relicta sunt, non impleverit, dicens relictam sibi substantiam, non sufficere, ad ista, precipimus omni Falcidia vacante, quidquid invenitur in tali substantia, proficere provisione Sanctissimi locorum Episcopi ad causas, quibus relictum est; Si autem legatum ab aliquo ad pias relinquatur causas, jubemus intra sex menses, ab insinuatione testamenti, numerandos, hoc modis omnibus, præberi, quibus relictum est; si autem distulerint, qui in hoc onerati sunt, hujusmodi præbere legatum, & fructus, & usura, & omne legitimum exigatur augmentum à tempore mortis ejus, qui hoc reliquit.

Cum autem authentica, relata in Codice, desumantur ex Novellis, eareneus obrinent, quatenus istis congruunt, &

vim earum retinent; textus autem authenticæ illius *indefinitè* dicat, quod Novella 131. *Solum* dicat *restrictè*, ut patet ex iplo utriusque textu; non adeo certum est, universim hoc procedere ex vi illius textus, quia tamen communis sententia stat pro causis piis, & detractio Falcidiæ potissimum fundatur in dispositione juris civilis, quæ in causis piis non attenditur, in quantum illis præjudicat, in iudicando recedendum non est à communi sententia, ut tradit Zoësius in ff. ad L. Falcidiam; præsertim cum lex Falcidia contra voluntatem Testatoris inducta sit, ut habetur in *ut. c.* Raynaldus 18. *h. t. in fine.*

ARTICULUS XI.

De portione Canonica, debita Episcopis, ex legatis piis.

2280 **D**E hac quæstione agitur in *c. Requisisti* 15. *h. t.* quia verò hanc quæstionem ex professo tractamus à n. 3422. eò me remitto; in præsens solum pauca hic annotando. 1. hanc portionem Episcopo competere ex legatis piis non tantum factis Ecclesiæ suæ *Cathedrali*, sed etiam *aliis*, non modo Ecclesiis inferioribus, verum piis quoque locis *in sua Diocesi existentibus*; ubi nota, signatè dici *Ecclesiis*, & *locis piis*, ne procedat etiam de his, quæ directè fiunt *personis* Ecclesiasticis intuitu suarum personarum, prout ipsum *c. Requisisti* distinguit.

2281 Deinde, per privatam voluntatem aliquid legantis Ecclesiæ, vel personæ Ecclesiasticæ, intuitu ipsius Ecclesiæ, non posse prohiberi, ne portionem suam detrahat Episcopus; hæc enim introducta est per Jus publicum sacrorum Canonum, cui pactis privatorum derogari non potest, *arg. L. Jus publicum. 38. ff. de pactis*; nec ullibi reperitur cautum contrarium; nec obstat, quantumvis jure publico introducta sit detractio Falcidiæ, vel *Trebellianicæ*, illam voluntate Testatoris prohiberi posse, nam de hoc specialiter cautum est in jure.

2282 Quòd enim detractio Falcidiæ possit prohiberi, habetur in *authent. sed cum Testator. C. ad L. Falcid.* ibi: *Sed cum Testator hoc expressim voluit, non ignarus, quis modus sit sui patrimonii, cessat Falcidia, & si hæres in hoc defuncto non pareat, de-*

feretur hereditas personis enumeratis Substituto de legatis, & fideicommissis. Item Nov. 1. *c. 2. in fine*: *Si verò expressim designaverit, non velle hæredem retinere Falcidiam, necessarium est Testatoris valere sententiam, & aut volentem eum parere Testatori, aut, si parere noluerit, eam quidem recedere ab hujusmodi institutione, locum verò fieri Substitutis, & Cohæredibus, & Fideicommissariis, & Legataris, & Servis, & iis, qui ab intestato sunt, & aliis secundum prius à nobis inventam in talibus viam.*

De detractioe *Trebellianicæ* idem de 2283 ducitur ex verbis cit. Novella 1. quia in illo textu Imperator sub nomine *Falcidiæ*, etiam intellexit *Trebellianicam*, ergo sicut illius, ita hujus detractio, vi eius Novellæ, à Testatore prohiberi potest; ant. probatur; si enim eam non intellexisset sub nomine *Falcidiæ*, Justinianus non bene recensisset illos Fideicommissarios, qui succedunt, nolentibus parere Testatoris prohibitioni, non enim censendus est loqui de casu Successionis, cui nunquam sit locus; at, si *Trebellianicæ* ibi non censetur prohibita, nunquam potest esse locus Successioni Fideicommissario; cum hæres volendo detrahere *Trebellianicam*, nec contra legem, nec contra voluntatem Testatoris agat, si ab hoc eius deductio prohiberi nequeat.

Annor. 3. quando dicitur, portio 2284 nem Episcopo deberi ex piis legatis, quæ Testator Ecclesiis, vel locis piis reliquit, addi circumstantiam restringentem in cit. *c. Requisisti*, ibi: quæ Testator *pro anima sua legat, & c. in nostra. 10. de Sepultur.* ibi: *pro anima sua in ultima dispositione*, consequenter non deberi ex legatis *alio titulo*, factis, v. g. ex gratitudine pro obsequiis sibi præstitis, pro ornamentis Ecclesiæ, pro lumine perpetuo &c. de quibus plura v. à n. 3422.

ARTICULUS XII.

De Codicillis.

2285 **P**Ræter testamentum ultimis voluntati- bus annumerantur donatio causa mortis, de qua jam diximus à n. 1956. & *Codicilli*, de quibus in sequentibus. *Codicillus* igitur (ut diximus n. 1992.) est species ultimæ voluntatis, quo nec hæ- ritas